

ובאה מימרא זו להשמיענו, שאין השביעית משמטת את שבועת השותפין אלא רק את שבועת ההלוואה בלבד. ואם כן, אין כל ראייה שמגלגלין שבועה על ידי שבועה מדרבנן!

ופורכת הגמרא דיוק זה: **הא** דין זה שאין שביעית משמטת אלא שבועה של מלוה, **בהדיא קתני לה במימרא זו**:

נעשה לו שותף או ארים ערב שביעית, וחלקו ביניהם ונפטרו מן השבועה. ולמוצאי שביעית לוח הימנו — מגלגלין!

ובהכרח שהרישא האומרת שאם לוח הימנו בערב שביעית ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף, הדין הוא אין מגלגלין — באה ללמדנו שרק אם לוח ממנו ערב השביעית אין מגלגלין. אך בשאר שני שבוע — מגלגלין בדרבנן. **ושמע מינה כי מגלגלין בדרבנן!**

ומסקנת הגמרא היא: **שמע מינה!**

אמר רב הונא: לכל מגלגלין! על ידי כל א-חמ השבועות, ואפילו שבועות מדרבנן, מגלגלין לשבועות נוספות. **חזין משבועת שכיר⁽¹⁰⁴⁾ שנשבע ונוטל. שאין מגלגלין על ידה**

הוא משום דהלוה לוח הימנו בערב שביעית. דבנתיים, **אתיא שביעית ואפקעתייה.** הפקיעה את ההלוואה.

ורק משום כך אין מגלגלים. כיון שההלוואה אינה קיימת.

הא שאר שני שבוע, בשאר שנים שאינם שביעית, הרי שבמקרה מעין זה — מגלגלין עליו שבועת היסת, וכשנשנית זו בימי התנאים עדיין לא תיקנו שבועת היסת כי בימי רב נחמן תקנוה (רש"י), על ידי שבועת השותפין שנתחייב בה. למרות ששבועת השותפין היא רק דרבנן. ומוכח שמגלגלין שבועה בדרבנן!

ודוחה הגמרא: **לא תימא לא נדייק שהא שאר שני שבוע, מגלגלין.**

אלא אימא, נדייק כן: נעשה לו שותף או ארים ערב שביעית וחלקו את השותפות וממילא נפטרו מן השבועה, ולמוצאי שביעית לוח הימנו והודה לו על מקצת התביעה ונתחייב שבועת התורה.

הדין הוא שמגלגלין עליו על ידי שבועת מודה במקצת מדאורייתא, גם את שבועת השותפין.

[ועי' ברא"ש כתובות פרק ט סימן י"ח שתירץ כי לא מדובר באופן שפטרו בפירוש מהשבועה אלא רק מחל על הממונות. אולם יתכן שעדיין רוצה להשביעו, ועי"ש היטיב]

104. כתבו התוספות בשם ריצב"א, שדברי הגמרא אינם אמורים כלפי שכיר דוקא. אלא כלפי כל אלו השנויים במשנה. דכיון שתיקנו חכמים את השבועה לטובתם, אין לגלגל עליהם

שבועות נוספות!

אולם דעת ר"י היא, דדין זה אמור דוקא לגבי שבועת שכיר. כיון שעיקר שבועה זו אינה אמורה אלא על מנת להפיס דעתו של בעל הבית שהרי השכיר נוטל מן הדין בלא שבועה! וכיון שאין השבועה אלא להפיס דעת בעל הבית, לא חייבוהו כל כך שיהא בעל הבית יכול לגלגל עליו שבועות אחרות מחמת שבועה זו. אולם שאר אלו המוזכרים במשנה — מגלגל עליהם.

שבועות אחרות.

לגלגל שבועות נוספות,

והטעם הוא, מכיון שכל עיקרה של שבועה זו אינה אלא להפיס דעתו של בעל הבית. ולא שחייב בה השכיר מעיקר הדין. ולפיכך לא מגלגלין, לא ממנה ולא עליה.

לרב הונא הסובר שלכל מגלגלין, מראים לו בית דין את האפשרות לגלגל. ואם רוצה — מגלגל עליו עוד שבועות.

רב חסדא אמר: לכל השבועות אין מקילין ולא נמנעים מגלגל עליהם שבועות נוספות. חוץ משבועת שכיר דמקילין ואין מגלגלין עליה שבועות נוספות.

אך לרב חסדא הסובר שרק לגבי שבועת שכיר מקילין ואין מגלגלין, אולם בשאר שבועות לא מקילין — ומגלגלין, הרי שכל דינו של רב חסדא הוא שלא מקילין. אך לא משמע בדבריו שפותחין לכתחילה.

ויש לשאול: מאי בינייהו בין רב חסדא לרב הונא? הלוא שניהם סבורים שאין מגלגלין שבועות אחרות על שבועת שכיר?

ולכן לרב חסדא אין פותחין לו, ולא מציעים אפשרות זו מלכתחילה. ורק אם תבע לגלגל עליו עוד שבועות — מגלגלין!

והתירוץ: איכא בינייהו, הנפקא מינה בין דברי רב הונא לדברי רב חסדא, היא לגבי שאר שבועות. האם מאפשרים בית דין לפתוח לו לתובע.

שנינו במשנתנו: (105) והשביעית משמטת את השבועה! (106)

ושואלת הגמרא: מנא הני מילי?

כלומר, להראות לו את האפשרות לגלגל שבועה על הנתבע, ועל ידי כך יתבע התובע

אמר רב גידל אמר רב: דאמר קרא "וזה דבר השמטתה" — ואפילו חוב של דיבור, כלומר, דיבור של שבועה — משמטת השביעית!

הדרן עלך כל הנשבעין

ועיין בתרומת הדשן סימן שכ"ז.

105. עיין בהערה לדברי המשנה הללו, ובביאור הראשונים לדין זה.

106. כתב הר"י מגאש שהשביעית אינה משמטת שבועה מדרבנן אלא רק שבועה מדאורייתא.

וביאר בדבריו, שחלוקה שבועה דאורייתא משבועה דרבנן. משום ששבועה דאורייתא היא מזכותו של התובע בתביעת הממון. והיינו

שאומר לו או תישבע או תשלם. וכאשר פוקע חיוב התשלום, פוקע חיוב השבועה.

אולם שבועה דרבנן אינה אלא תקנה שתיקנו לטובת התובע, על מנת לאלץ את הנתבע שלא יכפור לשקר!

אולם דעת הרדב"ז [חלק ד סימן אלף רפ"ה] ששביעית משמטת גם שבועת היסת. וכן כתב שער המשפט [סימן ס"ז ס"ק ב].

פרק ארבעה שומריין

גרידא, פטור הוא מהקרבתן!

וכגון שומר שכר, החייב בגניבה ואבידה, ושאל אותו הבעלים "היכן שורי?", ואמר לו השומר: מת השור! והאמת היא שהשור נשבה לאונסו של השומר — ואחר כך התברר שקרו, הרי השומר פטור מן הקרבן. שהרי שומר שכר הוא, ואינו חייב בתשלומין כאשר נשבה השור לאונסו, כי שומר שכר פטור באונס מן התשלומים.

מתניתין:

ארבעה מיני שומריין הן⁽¹⁾ האמורים בתורה:

שומר חנם, השומר על חפץ שהופקד בידו בחנם, שאינו נוטל כל שכר על שמירתו.

והשואל⁽²⁾ חפץ מחברו על מנת להשתמש בו, ואינו משלם עבור כך.

נושא שכר, שומר המקבל שכר עבור

שנינו לעיל בפרק חמישי, את דינה של שבועת הפקדון, שאם כפר אדם בממון שיש לחברו בידו, כגון שכפר בפיקדון או בהלואה או בגזילה וכדומה, ונשבע שאין לו אצלו כלום — הרי הוא חייב בתשלומים ובקרבתן הנקרא קרבן שבועת הפקדון.

חיוב התשלומים והקרבתן על שבועה זו, נלמד מדברי הכתוב בפרשת קרבן "עולה ויורד" [ויקרא ה כא]: "נפש כי תחטא, ומעלה מעל בה', וכיחש בעמיתו בפיקדון". ולהלן שם [פסוקים כא כו] מפורשים עניני שבועת הפקדון, ואופני חיובה. ולעיל בפרק חמישי נתבאר עניני שבועה זו.

במשניות בפרק שלפנינו, יתבאר אימתי חייבים השומרים קרבן מחמת שבועתם בשקר.

וכלל נאמר בסוף המשנה, כי רק כאשר נתכוין השומר לפטור עצמו מן התשלומין בשבועתו — רק אז הוא חייב בקרבן שבועת הפקדון. אך אם נשבע שבועת שקר

גם בקרבן שבועת הפקדון, ובתשלום חומש. וכן אם נשבע לשקר ולא היה צריך לשבועה זו על מנת להיפטר מן הממון, אינו חייב קרבן שבועה, כיון שלא כפר ממון בשבועתו. שהרי ממילא היה פטור. וכן כל כיוצא בזה, כפי שמפורט במשנה. רש"י.

2. העירו התוספות [ד"ה ארבעה שומריין] מדוע הזכירה המשנה את השואל אחר שומר חנם. והלוא בפסוק נאמר שומר שכר אחר שומר חנם?

1. משנה זו ודיני ד' שומריין ומקורותיהם, כבר נשנו במסכת בבא מציעא [צג א צד ב]. וחזר רבי ושנאם גם במשנתנו כאן, משום שרצה לשנות חיובם ופטורם בקרבן שבועה [באם אכן נשבעו שבועת השומריין לשקר].

ולכן הקדים ושנה את חיובם ופטורם בדיני ממון, לפי שחיוב קרבן השבועה תלוי בחיוב הממון. שאם נשבע על דבר שהיה מתחייב בו [אילו היה מודה], ובכפירתו בשבועה פטר עצמו מתשלום ממון, אזי הוא חייב בנוסף לתשלום,

שמירתו.⁽³⁾

והשובר שלקח חפץ ומשתמש בו בשכר.

אם אירע הדבר כאשר היה החפץ אצל שומר
הנב — וכעת תובעו המפקיד על כך, ורוצה
השומר להיפטר מן התביעה —

ומבארת המשנה, שאם אירע לחפץ מקרה
שמחמתו אי אפשר להשיבו לבעלים כגון
שנעלם או נשבר, דינם של שומריין אלו הוא
כך:

נשבע על הכל (4) — ישבע כי אכן קרה
לחפץ אחד מן המקרים שיכולים לקרות
לו, (5) כגון גניבה אבידה וכיו"ב, או שנשבר.

ויישב, ששנתה המשנה את החמור יותר,
שואל, שחייב באונסין, ואחר כך את הקל יותר,
שומר חינם, הפטור מן הכל חוץ מן הפשיעה.
ולפי סדר הלכותיהם נמנו, ולא לפי הסדר
שכתובים הם בתורה.
וע"ע במלאכת שלמה על המשנה.

ותלה זאת בספק הנ"ל, שאם השכר הוא
עבור השמירה, הרי לא שמר, ואם כן אין לו
לקבל שכרו. אולם אם השכר הוא עבור אחריותו
בגניבה ואבדה, הרי אחראי הוא, ויקבל שכר
שמירתו ואחריותו. ועיין בקצות החושן סימן רכז
ס"ק ד שכתב בפשיטות שאין צריך לשלם לו.
ועיין בתפארת יעקב על משנתנו.

3. נסתפק רעק"א בדין שומר שכר החייב בגניבה
ואבדה, האם חיובו הוא משום שנוטל שכר עבור
השמירה, או להפך, נטילת השכר הינה עבור
חיובו בגזילה ואבדה [ונטילת אחריות זו על
גניבה ואבדה, היא סיבת שכר השמירה].

4. שלחן ערוך חו"מ סימן רצה סעיף ב: כל
שומר שנשבע שבועת השומריין כולל בשבועתו
ג' דברים.

ונפקא מינה בספק זה היא, בכגון שלא שמר
השובר את הפקדון, ורק בדרך נס לא נאבד ולא
נגנב, יש לדון האם מחויב המפקיד לשלם לו
שכר שמירתו:

[א] ששמר כדרך השומריין, ושאירע לחפץ
כך וכך, ומשום כך פטור. [כלומר, אף אם אכן
נגנבה הבהמה ומן הדין שומר חינם פטור, אך
אירעה הגניבה תוך כדי פשיעה מחמת שלא
שמר כדרך השומריין — אף שומר חינם חייב
בגניבה זו, ולכן צריך להישבע שלא אירע הדבר
מחמת פשיעה].

אם עיקר דינו הוא שנוטל את שכר השמירה
ורק מחמת כן חייב הגניבה ואבדה, יכול
המפקיד לומר לו: לא מגיע לך שכר שמירה, כי
לא שמרת את הדבר. ומחמת כן יש לו למפקיד,
להיפטר מן השכר.

וכן אם מתה הבהמה, ושומר שכר פטור, כיון
שאונס הוא, אך אירעה המיתה מחמת שלא
שמרה כהוגן, כגון שהניחה ללכת בהר, ונפלה
ומתה — אף שומר שכר חייב במיתה זו [סמ"ע
ס"ק ד].

אך אם עיקר השכר הוא עבור אחריותו
וחיובו בגניבה ואבדה, יכול השומר לומר לו:
מה לך אם שמרתי את הדבר או לא, הלא אף
אם היה הדבר נגנב או נאבד, מחויב אני לשלם
לך. ועבור זה — מגיע לי שכר שמירה.

[ב] ושאינו ברשותו. [עיין בסמ"ע שם ס"ק ה'
שהקשה, הלא כבר נשבע השומר שנגנבה או
מתה, וממילא כבר אינה ברשותו].

ובשו"ת מהרי"ל דיסקין קו"א סימן רמ"ט
נסתפק היכן שנגנב הדבר מידו של שומר שכר,
ונתחייב בתשלום החפץ, האם מחויב הבעלים
לשלם לו עבור שמירתו.

[ג] ושלא שלח בו יד, קודם שאירע המאורע
הפוטור אותו.

5. פירוש — על כל המאורעות הכתובות בשאר

וישבע השומר כי לא פשע בשמירת החפץ, ועל ידי שבועה זו — נפטר מתשלום.

ואם אירע הדבר כאשר היה החפץ אצל השואל, הרי הוא, **השואל — משלם את הכל**,⁽⁶⁾ ואפילו אם קרה הדבר באונס! ואינו נפטר על ידי שבועה.

ואם אירע הדבר כאשר היה החפץ אצל **נושא שכר והשוכר** — וטוענים כי נשבר הדבר, הרי הם **נשבעין על טענת השבורה** כלומר, שנשברה הבהמה באונס,

וכן אם טוענים כי נשבתה הבהמה שהופקדה בידם, הרי הם נשבעים על טענת **השבויה**, שנשבתה הבהמה באונס.

וכן על המתה, שמתה הבהמה שלא על ידם, ונפטרים מתשלום, על ידי שבועה זו.

ואם טוענים השוכר והשומר שכר שנגנבה הבהמה מהם או שאבדה — **משלמין את האבדה ואת הנגיבה!** ואינם נפטרים על ידי שבועה.

הובא לעיל בהקדמה, הדין ששנינו לעיל בפרק חמישי, כי מי שכפר בפקדון שהופקד בידו, ונשבע על כך, והתברר ששיקר בשבועתו — חייב בקרבן אשם. וכן מוסיף ומשלם חומש מחמת שבועה זו.

ואינו מתחייב בקרבן שבועת הפקדון, אלא אם באותה כפירה בשבועה, הוא פוטר עצמו מתשלום ממון.

אבל, אם ממילא הוא פטור מלשלם, אף בלא שישקר, והיה יכול לפטור עצמו אף אם היה נשבע אמת, אלא שפטר עצמו דוקא על ידי שבועת שקר, אין הוא חייב בקרבן!

ולכן, אם אמר המפקיד לשומר חנם: **היכן שורי? ואמר לו השומר: מת!** ואילו האמת היא: **והוא**, [האמת היא], **שהשור הזה נשבר, או נשבה, או נגנב, או אבד!**

או שאמר השומר כי השור **נשבר, והוא** [האמת היא], **שהשור הזה מת, או נשבה, או נגנב, או אבד!**

וכן אם אמר **נשבה השור, והוא** — **שמת או נשבר או נגנב או אבד!**

וכן אם אמר השומר **נגנב השור. והוא, שמת או נשבר או נשבה או אבד.**

וכן אם אמר השומר חנם: **אבד השור. והוא, שמת או נשבר או נשבה או נגנב!**

ועל כל טענות אלו שטוען השומר, אמר לו המפקיד: **משביעך אני** על דבריך שהם אמת, **ואמר השומר: אמן!** —

פטור השומר מקרבן שבועת הפקדון, על אף ששיקר, כיון שהיה יכול להישבע שבועת אמת ולהיפטר. ונמצא, שלא כפר ממון בשבועתו, כיון שממילא היה פטור.

אם אמר המפקיד לשומר חנם: **היכן שורי? אמר לו השומר: איני יודע מה אתה פה!** כלומר, כופר הוא בכל טענת המפקיד, וטוען

[חינם]

6. פירוש, בכל מה שמוזכר בתורה בפרשת

שומרים לחיוב, הוא נשבע שכך עלתה לו, ופטור. אבל בפשיעה הוא חייב. [רש"י במשנה בבא קמא צג א וכעין זה כתבו בתוס' ד"ה שומר

שלא קיבל את שורו לשמור.

ואילו האמת היא שקיבל את שורו לשמור כשומר חינם, והסיבה שאינו משיב לו כעת את שורו —

והוא, שמת או נשבר או נשבה, או נגנב או אבד.

ואמר לו המפקיד: **משביעך אני** על כפירתך שלא לקחת מידי את השור,

ואמר השומר: אמן — הרי הוא פטור מקרבן. כיון שלא כפר ממון בשבועתו, שהרי היה יכול לומר את האמת, ולהישבע על כך והיה נפטור בשבועה זו.

אמר לו המפקיד לשומר חינם: **היבן שורי** שהפקדתי אצלך?

אמר לו השומר: אבד! (7)

אמר לו המפקיד: **משביעך אני** שאכן השור אבד כדברך, **ואמר השומר אמן** על השבעתו,

ואילו **העדים מעידים אותו** את השומר, **שאכלו** [את השור] — הרי השומר **משלם את הקרן בלבד**. (8)

אך אינו מביא קרבן, ואינו משלם חומש. על אף שהיתה בשבועתו כפירת ממון. שהרי לא הודה מעצמו באשמתו, אלא רק העדים העידו בו.

אבל, אם הודה השומר **מעצמו** שאכל את השור, ושכפר בתביעת המפקיד ונשבע לשקר, הרי הוא **משלם קרן** (9) **והומש**, ומביא

שומריין, השואל חייב. אבל הוא פטור במתה מחמת מלאכה ודבר זה נלמד מסברא ב"ק צו ב, ועל כן לא דיברה בזה המשנה.

7. המלאכת שלמה דקדק מדוע נקט התנא דוקא 'אבד' ולא 'מת או נשבר'.

וכתב, שהוא הדין אם טען 'מת או נשבר' אלא נקט התנא 'אבד' להשיענו שחלוקה טענת אבדה מטענת גניבה, שמשלם בה את הכפל, אף על גב שלגבי שומר שכר — שוים שתי הטענות.

8. האור גדול תמה לפי דברי המשנה הללו, על דברי המנחת חינוך [מצוה נד אות טו] שכתב בדעת הרמב"ם ששומר אשר גנב מרשותו, כלומר, כאשר שהה החפץ ברשותו אחר שהבעלים הפקידוהו אצלו, הריהו חייב כפל, רק אם גנב על ידי מעשה קניין.

ולפי זה צריך עיון, מדוע כאן, במקרה זה

שאכלו, פטור השומר מכפל. והלוא אי אפשר לאכול בלא שיעשה מעשה קניין באכילה. כמבואר בכתובות ל ב.

והכריח האור גדול, שגם שומר אינו מתחייב אלא אם גנב בדרך גניבה, בדרך "מיטמר מאינשי", שמשתיר זאת מעיני בני אדם מחמת שירא בגניבתו. ורק באופן זה מתחייב. ואילו כאן במקרה זה שבמשנה, מדובר שאכלו שלא בדרך גניבה, ומשום כך פטור מן הכפל.

9. יש לעיין: הלוא אין אדם נאמן לשים עצמו רשע, ואיך יתחייב על פי עצמו?

וכתב הגר"א [חו"מ סימן פ"ז ס"ק צ"ט] שאף על פי שאין אדם משים עצמו רשע, מכל מקום, יכול הוא לחייב עצמו ממון על פי דבריו. שאין נאמנותו כלפי האיטור אלא רק כלפי חיוב הממון.

ובקובץ הערות סימן כב אות ב ביאר, שחיוב התשלומין המוטל על הגנב על פי הודאתו, אינו

ונשבע על טענה זו — הרי שנחשב כאילו
גנבו ומשלם כפל!

ואם הודה, השומר הטוען טענת גנב מעצמו,
הרי הוא פטור מהכפל — כדין מודה בקנס

ומשלם קרן וחומש ואשם — כדין הנשבע
שבועת הפקדון לשקר.

אם אמר המפקיד לאחד לסתם אדם,
שבשוק: היכן שורי שננבת?

הוא, אותו אדם אומר: לא גנבתו, (11)
והעדים מעידים אותו שננבו, (12) הריהו

קרובן אשם. וזהו דינו של הנשבע שבועת
הפקדון לשקר! (10)

וכן אם אמר המפקיד לשומר חנם — היכן
שורי? ואמר לו — ננבו!

אמר לו המפקיד: משביעך אני שננבו
כדבריך, ואמר השומר: אמן,

ואילו העדים מעידים אותו שהוא עצמו
גנבו — משלם השומר תשלומי כפל. על
אף שלא גנב את השור בפועל מידי הבעלים,
[שהרי השור נמצא ברשותו על ידי הפקדת
הבעלים] אלא רק טען טענת כי השור גנב

— מהימן!

ועיין בשער במשפט [ב ב] שהעיר,
שבמשנתנו לא שייך לומר שנאמן יותר מעדים
משום מיגו שהיה יכול לומר מזיד הייתי ויפטור.
שהרי גם הנשבע במזיד, חייב קרוב שבועת
הפקדון. וכמבואר לעיל לו א.

ועי"ש שכתב דעל כרחך, צריך לומר לפי
טעם זה, ששונה קרובן אשם של שבועת הפקדון
מקרובן חטאת, כיון שבאשם נאמר 'והתודה'.
ואם כן, אף אם מביאו מזיד, מכל מקום, אינו
בא אלא על פי הודאתו ולא על פי עדות העדים.
[וזה לא כמו הגמרא בבא מציעא ג ב, שמבואר
שם שאשם וחטאת שוים לענין זה].

11. כך היא הגירסא שלפנינו, וכן גרסו רש"י
והתוספות. וביארו התוספות שאין מקום לגרוס
כאן "משביעך אני" — ואמר אמן, כיון שבלא
שבועה גם כן מתחייב בתשלום כפל, כיון
שהעידו בו שגנב.

ולפי גירסא זו, גם לא נאמר כאן שאם הודה
מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. משום
שחייבים אלו אינם אלא כאשר נשבע.

12. התפארת ישראל דקדק בדברי המשנה
"והעדים מעידים אותו שננבו", ואילו לעיל

מחמת איסור הגניבה שעבר. שהרי אפילו אם לא
עשה איסור, הרי הוא צריך לשלם ולהשיב ממון
חבירו הנמצא בידו. וכמו במציל עצמו בממון
חבירו במקרה של פיקוח נפש, חייב אחר כך
לשלם לחבירו עבור הממון שהשתמש בו
להצלתו.

ואם כן, חיוב התשלומין ורשעתו שחטא בה,
דינים נפרדים הם. ולכן אף שהוא מרשיע את
עצמו, ואינו נאמן לשים עצמו רשע, מכל מקום,
כלפי הממון אין הוא מחויב להשיב מחמת
הרשע, אלא משום שנמצא ממון חבירו בידו!

10. מבואר, שאינו מתחייב חומש ואשם על פי
העדים. והנה במסכת כריתות ריש פרק ג, תנן:
שנים אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי.
רבי מאיר מחייב משום שאם הביאוהו שנים לידי
מיתה החמורה, לא יביאוהו לידי קרובן הקל?
אלא ודאי שחייב.

וחכמים פוטרים משום, דמה אם ירצה לומר
מזיד הייתי, ייפטור, ולא יוכלו העדים להכחישו
ולומר לו שלא הזיד, אף כאן פטור משום כך.

[והסתפקה הגמרא שם [יב א] האם טעמם
של רבנן הוא משום שאדם נאמן על עצמו יותר
ממאה עדים, או משום דאמרינן מיגו דאי בעי
אמר מזיד הייתי פטור, כי אמר נמי לא אכלתי

אמר המשאל ל'שואל: היכן שורי שהשאלתיך? אמר לו השואל:

משלם תשלומי כפל גגם אם לא נשבע לשקר].

מת השור (15)! ואילו האמת היא כי — מט-ב והוא, השור, שנשבר או נשבה או נגנב או אבד.

ואם מעידים העדים כי גם טבח ומכר, הדין הוא כי משלם תשלומי ארבעה וחמשה!

וכן אם אמר השואל: נשבר השור, והוא — שמת או נשבה או נגנב או אבד.

ראה הגנב, או הטוען טענת גנב, שישנם עדים שממשמשיין ובאין להעיד נגדו, (13) והקדימם ואמר גנבתו.

וכן אם אמר השואל: נשבה, והוא — שמת או נשבר או נגנב או אבד.

ואף שהמשיך להכחיש בכך שאמר: אבל לא טבחתי ולא מכרתי, ונמצא שאכן טבח ומכר, אינו משלם אלא קרן!

וכן אם אמר השואל: נגנב, והוא — שמת או נשבר או נשבה או אבד.

כיון שהודה, נפטר מן הכפל. ועל אף שהודה מחמת שירא היה פן יעידוהו העדים ויתחייב, מכל מקום כיון שאינו משלם כפל שהרי הודה בגניבה — אינו משלם ארבעה וחמשה, אלא רק קרן! (14)

קודם את דברי העדים. כי דוקא אם אין עדים בפנינו, נאמר הלימוד 'אם תמצא בשעריך — פרט למרשיע את עצמו'. אבל כאשר העדים לפנינו — אין שומעים את ההודאה אלא את עדות העדים.

כתבה המשנה "והעדים מעידים אותו שאכלו" ויש להבין, הלוא אין נפקא מינה על איזה אופן מעידים העדים ששלח השומר את ידו בבהמה. אלא העיקר הוא טענת השומר, שבטענת אבדה משלם קרן, ובטענת גנבה משלם כפל. ומדוע שינתה המשנה ונקטה כאן שהעדים מעידין שגנבו?

14. התוספות העירו שלדעת שמואל [כבא קמא עה א] הסובר שאם הודה בקנס ואחר כך באו עדים — חייב, מדוע כאן פטור מן הקנס? וביארו, שלדעת שמואל, יש להעמיד כאן כפי שהעמידו בגמרא שם, שהמדובר הוא שאכן היו עדים ממשמשיין ובאין, אולם בסוף חזרו בהם העדים ולא העידו. ונמצא שלא נתחייב בדבר על פי עדים אלא רק על פי הודאתו.

ויישב: הסיבה שהתנא לעיל נקט 'שאכלו', היא כדי להשיענו שאף אם אכל את הבהמה וביערה מן העולם, עדיין אינו חייב כפל, כיון שטען 'אבד'. ואילו כאן, מעידים העדים שגנבו ועדיין הוא קיים ברשותו — אפילו הכי חייב כפל כיון שטען 'נגנבה'.

15. ביאר התוספות יום טוב, שאין כונת השואל לומר שמתה הבהמה מחמת מלאכה, כיון שאילו מתה מחמת מלאכה — פטור השואל!

13. כתב אבן האזל בהלכות סנהדרין פרק ה הלכה טו ד, כי הדין שראה עדים ממשמשיין ובאים וקדם והודה פטור, הוא רק אם העדים עדיין לא היו בבית דין. אבל כאשר העדים מזומנים כבר לפני בית הדין, צריכים לשמוע